

Kỷ niệm 180 năm đưa tranh của Katip Sumat về trưng bày tại Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam

Written by Ja Karo, đăng tải trong nttc
Tuesday, 27 August 2013 07:22

Vua Minh Mạng

Trước chính sách thông đồng với các thế lực dân Champa một cách dã man của Vua Minh Mạng từ năm 1832, các phong trào khởi nghĩa của Champa bắt đầu diễn ra. Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa được xem là hai phong trào lớn nhất đứng đầu cho giai đoạn lịch sử Champa sau khi mất nttc. Sự mất mát của hai phong trào này đã đe dọa trực tiếp đến sự tồn tại của vương quốc Champa. Nhân kỷ niệm 180 năm phong trào đưa tranh này, BBT Champaka.info xin gửi lời chào trân trọng và bài viết của Ja Karo, đăng tải trong nttc:

Kỷ niệm 180 năm đưa tranh của Katip Sumat về trưng bày tại Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam (1833 - 2013)

Ja Karo

(đăng tải trong nttc)

Khởi nghĩa 180 năm đấu tranh của Katip Sumat chống triều đình Huế

Written by Ja Karo, đăng lại trong nôm c
Tuesday, 27 August 2013 07:22

Năm 1832 đánh dấu năm khởi nghĩa của Lê Văn Duyệt, tướng trấn Gia Định Thành. Lợi dụng cơ hội này, vua Minh Mạng xua quân chinh phạt và thống trị toàn bộ lãnh thổ Champa sau đó xóa bỏ danh xưng của vương quốc này ra khỏi bản đồ thế giới, tiếp tục thực hiện chính sách hà khắc như lao động khổ sai, thuế nặng, chính sách đồng hóa xóa bỏ nhiều luật tục, chà đạp tôn giáo, tín ngưỡng của thên dân Champa, v.v. Do đó, nhân dân Champa đã vùng dậy chống lại kẻ xâm lược nhằm giành phóng vương quốc champa khỏi ách thống trị của Minh Mạng. Khởi đầu cho phong trào này là cuộc khởi nghĩa của Katip Sumat (1833-1834)

Katip Sumat là vị tu sĩ Chăm Hồi Giáo sinh ở Campuchia, sang Makah (tên xưa vương quốc Kelantan, Mã Lai) du học và trở về truyền bá Hồi Giáo. Ông là một người rất tinh thông về kinh thánh Qu'ran và người Chăm tôn sùng như một vị siêu nhân và quyên năng mạnh mẽ.

Phong trào đấu tranh của Katip Sumat tập trung tâm chủ đạo và diễn ra hành động trên hòn núi Aih Amrak (con công) ở Đông Nai. Phong trào được sự ủng hộ đông đảo của các thên dân Champa, được biết có một số nhân vật quan trọng như chủ quốc vương Po Phaok The, Po Nyi Liang, Po Ling, Po Ceng, Katip Ja Thak Wa và nhiều tù trưởng khác.

Cuộc khởi nghĩa phát khởi với tên gọi là “Po Rasak”, các tù trưởng lĩnh được phân công như Tuan Lik quyên tập huy vùng Phan Rí; Kuac Riwa quyên tập huy vùng Long Hông và Katip Ja Thak Wa quyên tập huy vùng Phan Rang.

Written by Ja Karo, được ghi trong nôm
Tuesday, 27 August 2013 07:22

Trong cuộc khởi nghĩa này, Katip Sumat đưa vào triết lý Hồi Giáo làm khung cho chủ thuyết đấu tranh, đó là hình thành một tổ chức “thánh chiến Hồi Giáo” (Jihad), mà không chú ý đến chủ đạo về khả năng và đường lối quân sự. Hơn nữa các lực lượng chiến binh là người Chăm, Raglai, và Churu luôn luôn tin tưởng vào Đường Allah sẽ phù hộ bảo vệ tánh mạng và sẽ mang lại chiến thắng do đó cuộc chiến đã bị vua Minh Mạng đàn áp một cách dã man và tan rã một cách nhanh chóng.

Cuộc khởi nghĩa đã thất bại và Katip Sumat cho lui quân về miền rừng núi Đường Nai Thùng. Vì rừng vua Minh Mạng đã đuổi đường đi binh hùng hổ và thực hiện kế sách “chiến tranh du kích”, đột phá tất cả làng mạc người Chăm để bắt là các làng người Chăm chủ yếu đi theo bị bắt. Tiếp đó, binh lính của triều đình Huế tha hồ giết hại người Chăm và thôn dân Champa một cách vô tội vạ.

Qua đó cho thấy, phong trào của Katip Sumat tuy đã gây mối đe dọa cho triều đình Huế, nhưng cuộc nổi dậy này cũng đã vô tình biến dân chúng Champa thành nạn nhân của cuộc chiến khi bị Minh Mạng tiếp tục truy sát.

Trước bị nạn của chính sách thảm sát dã man này của vua Minh Mạng, Katip Ja Thak Wa, người Chăm làng Văn Lâm (Phan Rang) một nhân vật quan trọng trong triều đình Champa đã từng tham gia chủ huy trong phong trào Katip Sumat đã đứng ra lãnh đạo nhân dân Champa, tổ chức một tổ chức chống triều đình vua Minh Mạng vào năm 1834.

Trước hết, Ja Thak Wa thành lập một chính phủ Champa lâm thời trên lãnh thổ Champa (Ninh Thuận và Bình Thuận) và Kauthara (Khánh Hòa). Sau đó, triều đình Huế đã đưa Champa đến tôn vinh Po War Palei làm quốc vương Champa với chức phong là Po Patrai (quốc vương). Po War Palei là người Raglai thuộc làng Cadang, là em rể của phó vương Po Dhar Kaok

Khi năm 180 năm đầu tranh của Katip Sumat chống triều đình Huế

Written by Ja Karo, được ghi trong nôm c
Tuesday, 27 August 2013 07:22

(Nguyễn Văn Nguyên). Ja Thak Wa còn cho đến nhậm t nhân vật g c Churu làm thái t Champa mang cho c phong Yang Harei (hoàng t m t tr i). M t nhân vật g c Chăm là Ja Yok Ai mang danh hi u Panraong Sa-ai, làm đ i t ng đ t trách v quân s và phong cho nh ng quan l i khác.

Trong cuộc chiến, Ja Thak Wa đưa ra đi u hành t c t p phong trào và kêu gọi s y m tr c a các dân t c miền núi nh Churu, Raglai, Kaho,... v n đưa ng qu n chúng Chăm ph i tham gia tích c vào phong trào đ u tranh nh m khôi ph c l i v ng qu c Champa đ c l p.

Tháng 7 Chăm l ch (1834) cuộc chiến b t đ u vô cùng kh c li t, t t c làng palei Chăm đã b l a thiêng (Apuei Kadhira) thiêng r i, dân chúng Champa khi p vĩa tr c chính sách tr ng tr c a triều u đình Huế nh m ngăn ch n nh ng ai theo Ja Thak Wa.

Tháng 10 năm Ng Chăm l ch, Ja Thak Wa ra l nh cho chiến sĩ Churu và Raglai tr ng tr th ng tay nh ng ng i Chăm không tham gia phong trào kháng chiến.

Đ u năm t V (1835), phong trào Ja Thak Wa đã giành th ng l i to l n, vì quân đ i c a triều u đình Huế đã rút kh i các huyện An Ph c, Hòa Đa, Tuy T nh và xung quanh ph Bình Thuận. Toàn b lãnh th Champa đã đ c Katip Ja Thak Wa n m gi .

Khi năm 180 năm đầu tranh của Katip Sumat chống triều đình Huế

Written by Ja Karo, đăng lại trong nôm c
Tuesday, 27 August 2013 07:22

Nhóm dõp tan cuộc kháng nghĩa của Ja Thak Wa, vua Minh Mạng lúc đầu ra cho dõp thõng ba quan tĩn mang phù hiệu “phi long” cho nhõng ai giõ t đõc mĩt quân phiõn loõn hay bĩt đõc mĩt thành viên õng họ Ja Thak Wa. Sau đó Minh Mạng ra lệnh mĩi binh lính ngõõĩ Kinh phõ Bình Thuõn phõĩ chĩt ba cái đõu của ngõõĩ Chăm vào mĩi buõĩ sáng mĩi nhõn đõc tĩn lõõng. Tĩ đó, binh lính của triõu đĩnh Huế tha hõ chĩm giõ t ngõõĩ dân Chăm vô tĩ đĩ đõc nhõn tĩn thõõng.

Tháng 6 năm t V (1835) lĩc lõõng của Ja Thak Wa tĩp tĩc tĩn công khu vĩc Hòa Thuõn và Long Bàn, sau đó rút lui vĩ mĩt khu.

Tháng 7 năm Ất V (1835), thành Phiên An õ Gia Đõnh, nĩi trú õn củĩ cùng của Lê Văn Khõĩ đã bĩ thĩ t thĩ, đánh đõu cho sĩ tàn rĩĩ của củĩc khĩĩ nghĩa õ 6 tĩnh miõĩn nam. Kĩ tĩ đó Minh Mạng làm chĩ phĩa nam của vĩõng quĩc Viĩt Nam và tĩp tĩc trõng trõ dân tĩc Chăm và thõĩn dân Champa đã tham gia vào các phong trào của Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa.

Mĩc dù bĩ triõu đĩnh nhà Nguyõĩn đàn áp dã mang và củĩc khĩĩ nghĩa đĩn đĩn thĩ t bĩĩ hoàn toàn nhõng sĩc mĩnh của tĩnh thõĩn dân tĩc và truyõĩn thõĩng đõu tranh chõĩng áp bĩc của dân tĩc Chăm và thõĩn dân Champa thĩ hiõĩn qua hai phong trào Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa đã đĩ lĩĩ mĩt đõu õn lĩch sĩ sũ sũc. Nhĩ t là khi vĩõng triõu Champa đã bĩ lĩ t đĩ, vĩõng quĩc Champa bĩ xĩa tên và tĩc ngõõĩ Champa bĩ truy sát khĩp nĩĩ.

Kỷ niệm 180 năm đấu tranh của Katip Sumat chống triều đình Huế

Written by Ja Karo, đăng lại trong nôm c

Tuesday, 27 August 2013 07:22

Kỷ niệm 180 năm phong trào khởi nghĩa này, nhắc cho thế hệ dân Champa chúng ta nhớ đến tinh thần bất khuất, kiên cường của Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa. Cuộc khởi nghĩa trên mặt trận của đã khởi động lòng yêu nước, sẵn gan dạ, dũng cảm, quyết tranh đấu và sẵn sàng hy sinh vì sự độc lập của dân tộc và mong muốn khôi phục lại vương triều Champa của Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa, và họ luôn nhắc nhở thế hệ dân Champa tôn vinh và nhớ đến những anh hùng dân tộc.